

Schitterende uitzichten en theepauzes

Fotograferen en vrij genieten in het Turkse binnenland

Piet (fotograaf en docent fotosoftware) en zijn eega Ruth (communicatiemedewerker met loopbaanonderbreking) vertrokken in maart 2009 voor een fietstocht van een jaar richting Azië. Onderweg maken ze fotoportretten van lokale mensen. Wat het bijzonder maakt, is een printertje in een van hun fietstassen waardoor elk geportretteerd model zijn of haar eigen afbeelding onmiddellijk ontvangt. **TEKST RUTH LAMERS BEELD PIET VAN DEN EYNDE WWW.MORETHANWORDS.BE**

de verse olijven. Dit keer willen we vooral proeven van de vrijheid van het onderweg zijn en daarom hebben we geen eindpunt vastgelegd. Wellicht gaat het na Turkije en Iran richting Indonesië en India. We kozen Istanbul als vertrekpunt: letterlijk de brug tussen Europa en Azië en we volgen stukken van de noordelijke en de zuidelijke zijderoute. Ooit vonden hier dadels, saffraan, pistachenoten, wierook, sandelhout, religies en nieuwe ideeën hun weg. Wij willen terugkeren met portretten in de kleuren van saffraan en pistache en flink gekruide herinneringen... *inshallah*.

Hoş geldiniz

Wanneer je dit leest, ligt Istanbul al verschillende duizenden kilometers, een stapel komkommers en duizenden foto's achter ons en is de ochtendlijke oproep tot het gebed van de muezzin ons even vertrouwd als het sopje waarin we 's avonds onze fietsbroek en sokken wassen.

Overdag komt de fiets regelmatig tot stilstand. Bijvoorbeeld vanwege de tegenwind, een tualeet-stop (toilet) of het gewicht van het vrij omvangrijke noodrantsoen. 'Hoş geldiniz', zegt de dichtstbijzijnde Turk dan. Welkom. Dan volgt gebruikelijk een meewarige of bewonderende blik op de fietsen, de vraag naar onze herkomst of bestemming (volledigheidshalve geven we meestal beide) en het aanbod van een *çai*, een theetje, zo straf dat het lepeltje recht blijft staan.

Toen Piet aan de kust van Marmara even stopte om langs een heuvelweg een tuin vol houten bijenkasten te fotograferen, eindigden we prompt met heel de familie rond een goed gevulde tafel: zachte, zoete paprika's, kaas, warm plat brood, geitenboter, honing, salade en ook Belgische frietjes. Turkse patatjes noemen ze hier onze nationale trots en we laten hen in de waan. We weten niet hoe robuust

de nationale ego's zijn en tenslotte vertegenwoordigt 'onze' Belgisch-Turkse Hadise uit Mol toch ook de Turkse kleuren op het Eurovisie Songfestival 2009 in Moskou. De meest gestelde vraag als men hoort dat we Belgen zijn, is dan ook: "Kennen jullie Hadise?" Wanneer wij na de verwenpartij weer eens opstappen, zeggen zij: 'Dankjewel!'

Rampa var

Turkije is een fantastisch land om door te fietsen. Naast de hartelijke mensen en het cultuurhistorisch erfgoed, zijn er bergen, valleien, meren, een zee in de kleur van de reclamefolders, felgroene akkers,...

Dankzij een gedetailleerde wegenatlas die we in Istanbul vonden, kunnen we de rustigste asfaltwegen opzoeken. Op deze manier komen we door veel kleine dorpen en gehuchten, waar de mensen erg behulpzaam zijn wanneer we hun iets vragen. Al is hun lichaamstaal voor 'naar links' of 'naar rechts' voor ons niet altijd even duidelijk. En als we vragen of de route heuvelachtig is en of er nog flink geklommen moet worden, dan krijgen we steevast het antwoord dat de weg geasfalteerd is. Blijkbaar zijn de bergen voor deze mensen zo vanzelfsprekend, dat de staat van het wegdek voor hen veel belangrijker is. Piet kampt met de naweeën van een hernia en die heeft het niet zo op hoge hellingspercentages begrepen. De Turkse benaming voor beklimming is erg passend *rampa var* zeggen, dan eten we nog een handvol amandelen, zetten het verstand op nul en kiezen Hooverphonic (Belgische popgroep) op de i-pod. En we stropen de mouwen op, die van Ruth niet al te hoog om de alomtegenwoordige mannen niet te choqueren met blanke ellebogen.

De Strangers

Bijna elke dorp heeft een lokale Duitssprekende die na een varië-

Op de fiets op weg naar het Oosten. Is het de drang naar avontuur? Professionele nieuwsgierigheid? Overmoed of idealisme en liefde voor de fotografie? Of is het zoeken naar verwondering en het vreemde in onszelf op een zucht van de midlifecrisis? Waarschijnlijk een beetje van dit alles.

We weten zelf ook niet goed hoe we dit project moeten omschrijven en zoeken nog een evenwicht tussen fietsen, fotograferen en genieten van de prachtige uitzichten en

'Arbeit macht frei'

Foto rechts: Veel oudere Turken zijn na jaren 'Arbeit' in Duitsland teruggekeerd om van hun oude dag te genieten in het vaderland.

Foto onder: In de buurt van Afyon schenkt de leerkracht Engels ons thee in en Piet wordt voor de klas gezet.

rend aantal jaren Arbeit in Duitsland, terug gekomen is om in de schaduw van de moskee thee te slurpen. (Klopt het dan toch, dat Arbeit frei macht?) Deze en soms ook de English teacher van de lokale school worden er bijgehaald wanneer we er met de taal niet uit raken. Zo veroorzaken we soms

Piet voor de klas

ongewild chaos. In een dorp in West-Anatolië werden de lessen stilgelegd toen wij daar de weg wilden weten. Kinderen kwamen uit de klassen gehold, het schoolhoofd zette thee voor ons, tientallen scholieren in blauwe overgooiers schreeuwden door elkaar 'what is your name?'. "Excuse

them", zei de English teacher op de kinderen doelend, "they have never seen strangers before". Piet werd voor de klas gezet en toen hij op één van de vier landkaarten aan de muur de ligging van België wilde aanwijzen, bleek dat alle vier de kaarten over Turkije gingen. Oervader Atatürk heeft hier een trots en vaderlandslievend Turkije achtergelaten. Ondanks crisis en werkloosheid die ook hier lelijk huishouden, houden de Turken van hun land en bij uitbreiding ook van iedereen die Turkije liefheeft. Welkom is hier geen holle slogan van een op deviezen beluste middenstander. Op elk pleintje kijkt Atatürk van zijn sokkel goedkeurend toe. Juist, hier zijn wij de strangers, de anderen. We zijn exotisch wild van het soort dat ontzettend hartelijk ontvangen wordt. We blozen altijd een beetje wanneer we denken aan de ontvangst die sommige Turken bij ons krijgen.

Turkije Europees of Aziatisch?

In 1987 vroeg Turkije het lidmaatschap aan van de EU. Nadat aartsvijand Griekenland zijn veto had

ingetrokken, legde Europa criteria vast voor toetreding. Hervormingen liggen in Turkije erg gevoelig, maar de afgelopen jaren werd toch al de doodstraf afgeschaft, kregen de Koerden en hun taal meer erkenning, enz. In Europa blijft de toetreding van Turkije nog erg omstreden, zoals blijkt uit referenda.

Ook in Turkije leeft het thema 'Turkije bij Europa' volop. De jongere, goed opgeleide Turken, waarmee we contact hebben, vinden de naam van onze website (www.portraitsofasia.be) helemaal niet van toepassing op Turkije, want 'Turkije is Europa'. Dit is de mening die hier het meest scoort. Behalve dan van handelaren die vrezen voor taksverhogingen na de toetreding. In het binnenland is Europa nog wel heel ver weg. Als voorbeeld konden we vaststellen dat in de appelstreek nog volop wordt gewerkt met paard en kar, maar dat er ook 22 soorten chemicaliën gebruikt worden. Het grootste deel van deze producten beantwoordt dan waarschijnlijk ook niet aan de Europese richtlijnen. Zo zijn er nog veel voorbeelden te

Tuvalet, openbaar toilet

geven. Ons lijkt een toetreding van Turkije op korte termijn onwaarschijnlijk. Maar dat er een moderne wind door de grote steden waait, is evident.

Teknologi

Nu de eerste schroom overwonnen is om aan mensen te vragen of we een fotoportret mogen maken, zijn de fotosessies leuke ijsbrekers. Kinderen zijn onverminderd enthousiast. Oudere theedrinkende mannen schudden verbaasd het hoofd wanneer het fotootje uit de printer komt gerold. Ze steken het goed weg in hun portefeuille en mompelen *teknoloji*... Zo'n printje roept dan weer de interesse op van andere kandidaten. Onze initiële schroom om mensen te fotograferen, heeft plaats gemaakt voor een luxeprobleem: soms kunnen we niet iedereen bedienen omdat de printerbatterij het maar vijftien foto's uithoudt. Ach, technologie! Alleen de vrouwen zijn flink ondervertegenwoordigd in de fotoreeksen. We zien er sowieso weinig op straat en als er al eentje voorbijkomt, bijvoorbeeld achterop een ezelskar op weg naar een akker, dan

is het contact te vluchtig of de drempel te hoog om een portret te schieten. Verhalen over Turkse meisjes die onhuwbaar werden nadat een Westers fotograaf hun afbeelding gepubliceerd had, maken ons extra voorzichtig. Als enige vrouw in het straatbeeld voelt Ruth zich soms als een roze olifant in een kudde schapen.

Reizen in vrijheid

Op de rotsen van Yazılı in de provincie Isparta liet de Griekse filosoof Epictetus ruim tweeduizend

jaar geleden een gedicht achter met een boodschap: "Gij reiziger, vertrek niet zonder een goede voorbereiding. Weet dat alleen wie ongebonden van geest is zich een vrij man kan noemen. De grenzen van onze vrijheid liggen in onszelf."

En wie zijn wij om niet naar oude wijze mannen te luisteren? Dus fietsen we verder op zoek naar vrijheid in ruimte en zijn. Ondertussen eten we ons rond aan kebab die we doorspoelen met mierzoete nescafé of Turka cola. ☘

Neefjes bij de fietsenmaker in Aksu

Portraits of Asia

Op onze vorige reizen merkten we dat Piet altijd succes oogste wanneer hij mensen op het scherm van zijn digitale fototoestel hun eigen portret toonde. Wij zijn dan een mooie foto rijker, maar de geportretteerde houdt enkel een herinnering over aan wat hij op het scherm zag. Soms vragen mensen ons om de foto op te sturen, maar als ze al een adres kunnen geven, is of ons geheugen of de post niet betrouwbaar genoeg om zeker te zijn dat de foto's ook toekomen. Zo ontstond het idee om een reis te maken waarbij elke geportretteerde ter plekke een afdruk van zijn of haar portret krijgt. Dus zit er dit keer, naast een hoop ander fotomateriaal dat zich vooral bergop goed laat voelen, ook een draagbaar printerje in de Ortlieb-tassen. Schoolkinderen voor een klassenfoto, beste vrienden samen, familieportretten, ... alles kan. Het moment gevat op een polaroid sticker. Voor sommige mensen in afgelegen gebied is het waarschijnlijk de eerste keer dat ze een foto van een fotograaf in handen krijgen. Wij doopten het project Portraits of Asia en worden technisch ondersteund door Nikon. www.portraitsofasia.be